شورای عالی حوزه علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

حوزه علمیه مکتب کوثر(س)

شهرستان کاشان

پایان نامه سطح دو (کارشناسی)

شایسته سالاری در حکومت علوی

استاد داور:

حجت الاسلام و المسلمین حاج آقای اصولی

استاد راهنما:

حجت الاسلام والمسلمین سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی

تهیه و تنظیم:

زهرا دنیا دیده

پاییز ۱۳۹۱

بسم الله الرحمن الرحيم

شورای عالی حوزه علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

حوزه علمیه مکتب کوثر(س)

شهرستان کاشان

پایان نامه سطح دو (کارشناسی)

شایسته سالاری در حکومت علوی

استاد داور:

حجت الاسلام و المسلمین حاج آقای اصولی

استاد راهنما:

حجت الاسلام والمسلمین سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی

تهیه و تنظیم:

زهرا دنیا دیده

پاییز ۱۳۹۱

تقدیم به:

به اسوه عدالت و مولای عشق!

و به آنان که چون علی علیه السلام می اندیشند و تحقق عدالت را در سیره او می جویند و همواره

از ره پویان راستین راه اویند.

سپاسگزاری :

شکر و سپاس بی انتها به درگاه ایزد منان و طلب تایید از قطب عالم امکان حضرت بقیه الله الاعظم

روحی و ارواحی العالمین له الفداه .

و با تقدیم عالی ترین مراتب سپاس به محضر شریف :

- استاد عظیم الشان حجت الاسلام و المسلمین بنی هاشمی خمینی (دام ظله) که با رهنمودهای ارزنده شان

مرا در تنظیم این رساله راهنمایی کردند

- تمام اساتید معظم و معزز مخصوصاً مرحوم آیت الله العظمی یثربی (قدس سره) که زمینه رشد و ارتقاء

فرهنگی و معنوی اینجانب را فراهم نمودند.

- و با تشکر و قدردانی از پدر و مادر گرامی و خانواده ام که مرا در انجام این تکلیف همراهی کردند.

مهمترین اصل در اندیشه و سیرهٔ سیاسی امام علی علیه السلام اصل عدالت است که معیار همه چیز است و جز بدان نمی توان به اهداف دولت اسلامی و فراهم کردن زمینهٔ تعالی فرد و جامعه دست یافت. از نظر ایشان معیار بودن عدالت در ادارهٔ مردمان تا بدانجاست که قوانین باید تابع عدالت باشد و استحقاقها در همهٔ امور رعایت شود و هر گونه تبعیض از جامعه زدوده شود.

از آنجا که گزینش کارگزاران یکی از مهم‌ترین و سرنوشت‌سازترین مراحل اجرایی در نظام حکومتی می باشند، معیارهای گزینش آنها از اهمیت فوق العاده ای برخوردار است و این حساسیت به این دلیل است که کارگزاران بازوی اجرایی حاکمان و به منزله عاملان اقامه عدل و قانون در جامعه به حساب می آیند. از این رو شایستگی، توانمندی و سلامت رفتاری آنان مهم‌ترین نقش را در ساماندهی امور مختلف اجتماعی به عهده دارد.

با نگاهی به سیره سیاسی امیرالمومنین علیه السلام در دوران کوتاه حکومتش متوجه می شویم که حضرت شایسته سالاری را به عنوان رکن اساسی و محور اصلی گزینش مطرح کرده و معیار انتخاب افراد را تخصص و تعهد آنان می داند و از گزینش افراد بر اساس وابستگی های خانوادگی، سیاسی و جناحی به شدت نهی می کند. کارگزار بودن در حکومت اسلامی امانتی است که باید به اهلش سپرده شود کسانی که شایستگی و توانایی آن کار را داشته باشند.

بهترین و شایسته ترین فرد برای احراز مشاغل مختلف از نگاه امام علیه السلام کسی است که از یکسو تخصص لازم در مورد آن شغل را داشته باشد و از سوی دیگر از ویژگیهای مثبتی مثل دین داری ، پاکی و صلاحیت خانوادگی، حیا و امانتداری بهره مند باشد. بر اساس توصیه های مؤکد امام علی علیه السلام مدیران و مسئولان نظام اسلامی حق ندارند که مشاغل دولتی را بر اساس وابستگی های خانوادگی یا سیاسی تقسیم کنند. آنها مجاز نیستند که امور اجرائی مردم را به کسانی واگذار کنند که اصالت خانوادگی ندارند و از فضائل و کرامتهای اخلاقی به دوراند همچنین حق ندارند از کسانی که از توانائی ، تخصص ، تقوا و تعهد لازم برخوردار نیستند در کارها و مشاغل مختلف سازمانها و نهادهای نظام اسلامی بهره گیرند زیرا مدیریت و مسئولیت امانت بسیار مهمی است که باید به افراد شایسته و متخصص سپرده شود.

حضرت امیرعلیه السلام به صراحت می آموزد که مبنای انتخاب ، شناخت درست و آزمودن نیروهاست. و تأکید می کند که ملاک و معیار گزینش و انتخاب باید لیاقت و شایستگی باشد، نه روابط، پیوندها و ملاحظات. در منظر ایشان همهٔ این ناراستیها و تباهیها در یک دولت از گزینش ها و انتخابهای نادرست و بدور از معیار نشأت می گیرد. امیر مؤمنان در عهدنامهٔ خود به مالک اشتر هر نوع دور شدن از معیارگرایی در گزینش و انتخاب نیروها را طرد می کند و به وی توصیهٔ مؤکد می نماید که در این امر به خوش گمانی و هوشیاری خود تکیه نکند و صرفا بر اساس معیارهای درست عمل نماید.

بدین ترتیب امام علیه السلام معیارهایی را برای گزینش کارگزاران و کارمندان مورد توجه قرار داده است که عمل به آنها می تواند حکومت هارا به سوی سعادت و رفاه و امنیت رهنمون سازد.

امید که روشهای مدیریتی امام علی علیه السلام در انتخاب افراد شایسته برای پست ها و مقامهای ادارۀ امور کشور، نصب العین تمامی کارگزاران نظام اسلامی باشد ان شاء الله.

فهرست منابع

* قرآن: مترجم: آیت الله مشکینی (ره)
* نهج البلاغه: الشریف الرضی، مترجم: محمد دشتی، قم، انتشارات قدس، ۱۳۸۵ش، و ترجمه: اسدالله مبشری ، چ۱۳، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۳ش
* مفاتیح الجنان: شیخ عباس قمی، مترجم: الهی قمشه ای، چ۱۱، قم، آیین دانش،۱۳۸۷ش
۱) آشوری، داریوش، «دانشنامه سیاسی» ، تهران ، انتشارات سهرودی، ۱۳۶۱ش
۲) امینی، عبدالحسین،« الغدیر» ، ۱۱ج، چ۶، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۷۴ش
۳) ارسطو، «سیاست» ، ترجمه حمید عنایت ، چ۴، تهران ، چاپخانه سپهر، ۱۳۴۴ش
۴) افلاطون ، «جمهوری» ، ترجمه فواد روحانی ،چ۱۰، تهران ، انتشارات علمی و فرهنگی ،۱۳۷۹ ش
۵) ابن خلدون، عبدالرحمن، «تاریخ ابن خلدون» ،بیروت، داراحیاءالتراث العربی ،۱۴۰۸ق
۶) البرقی، احمد بن محمد بن خالد، «المحاسن» ۲ج، قم، المجمع العالمی لأهل البیت، ۱۴۱۳ق
۷) تمیمی آمدی، عبدالواحد، «شرح غررالحکم و دررالکلم» تحقیق جمال الدین محمد خوانساری،۷ج ، چ پنجم، تهران، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۷۳ش
۸) جرداق ، جرق، « الامام علی(ع) صوت العداله الانسانیه» ترجمه سید هادی خسرو شاهی، چ۴ ، تهران، نشر بوستان کتاب،۱۳۸۶ش
۹) الحرالعاملی، محمد بن حسن، « وسایل الشیعه» ، ۲۰ج، بیروت، دار احیاء التراث العربی،۱۱۰۴ق
۱۰) دلشاد تهرانی، مصطفی، جمال دولت محمود، تهران، نشر دریا،۱۳۸۲ش
۱۱) (...)، خلاصه سیره نبوی، تهران، نشر دریا،۱۳۸۵ش
۱۲) رهبر، محمد تقی، « درسهای سیاسی از نهج البلاغه» ، تهران ،امیرکبیر،۱۳۶۴ش
۱۳) رسولی خلخالی ، محمد مهدی، «حاکمیت دراسلام» قم، دفتر انتشارات اسلامی،بی تا
۱۴) سبحانی، جعفر، « مبانی حکومت اسلامی» ،ترجمه داوود الهامی، قم، موسسه علمی فرهنگی سیدالشهدا ، ۱۳۷۱ش،
۱۵) (...)، « تاریخ اسلام» ، قم، موسسه انتشاراتی امام عصر (عج)، ۱۳۸۳ش
۱۶)ساروخانی ، باقر، «درآمدی بردائره المعارف علوم اجتماعی» ، تهران ، نشرکیهان ، ۱۳۷۰ ش
۱۷)شکیبا، بهروز، «دائره المعارف فرهنگ سیاسی» ، تهران ، نشر فروغی ، بی تا
۱۸) شاکرین، حمید رضا، پرسش ها و پاسخ ها: دفتر هشتم، حکومت دینی، چ ۴، قم، دفتر نشر معارف ۱۳۸۵ ش،
۱۹) (...)، دفتر هفتم، چ۸، سال۱۳۸۸
۲۰) شمس الدین، محمد مهدی، «نظام حکومت و مدیریت دراسلام» ، تهران ، موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران، ۱۳۷۵ش
۲۱) محمد بن علی، صدوق ، علل الشرایع، ترجمه سیدعلی حسینی، ۲ج، قم، اندیشه مولانا، ۱۳۸۸ش

۲۲) طباطبایی، محمد حسین، المیزان فی تفسیر القرآن،ترجمه سیدمحمدباقر موسوی همدانی، ۲۰ج، قم، دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۶۷ش
۲۳) طلوعی، محمود، «فرهنگ جامع سیاسی» تهران، نشرعلم سخن، ۱۳۷۲ش
۲۴) عمید، حسن، «فرهنگ فارسی» ، تهران، انتشارات سکه، ۱۳۸۹ش
۲۵) کلینی، محمد بن یعقوب، « الکافی» ، ۸ج، تهران ، دارالکتب الاسلامیه ، ۱۳۶۵ ش
۲۶) معلوف، لوییس، «المنجد فی اللغه»، ۲ج، ترجمه قاسم بوستانی، تهران، الوفاء، ۱۳۸۰ش
۲۷) معین، محمد، «فرهنگ فارسی»۶ج،چ۶، تهران، انتشارات امیرکبیر، ۱۳۶۳ش
۲۸) موسوی خمینی، روح الله، «ولایت فقیه»، چ۱۲ ، تهران ، موسسه تنظیم و نشرآثارامام خمینی، ۱۳۸۱ش
۲۹) مکارم شیرازی ، ناصر، « مدیریت و فرماندهی در اسلام» قم، مدرسه الامام علی بن ابیطالب، ۱۳۷۶ش
۳۰) مطهری ، مرتضی، «بیست گفتار» تهران ، صدرا ، ۱۳۶۹ ش
۳۱) مجلسی، محمد باقر، « بحارالانوار» ۱۱۰ ج، بیروت ، نشر الوفاء، ۱۴۰۴ ق
۳۲) ماندگار، محمد مهدی، « حقوق متقابل دولت و مردم درنهج البلاغه»، چ سوم، قم، بوستان کتاب، ۱۳۸۶ش
۳۳) محمدی ری شهری، محمد، «میزان الحکمه»، ۱۴ج، چ نهم، قم، سازمان چاپ و نشر دارالحدیث، ۱۳۸۷ش،
۳۴) نیکوبرش راد ، فرزانه، «حکومت اجتماعی در دوران علی (ع)» تهران، نغمه نواندیش ، ۱۳۸۶
۳۵) نبوی، محمدحسن ، «مدیریت اسلامی» چ ۱۴، قم، دفتر تبلیغات اسلامی ، ۱۳۷۲ش
۳۶) واعظی، احمد، «حکومت دینی (تاملی براندیشه سیاسی اسلام)» تهران، مرصاد ، ۱۳۷۸ش
۳۷) (...) حکومت اسلامی (درسنامه اندیشه سیاسی اسلام) چ۸، قم، انتشارات مرکز مدیریت حوزه علیمه قم، ۱۳۸۶ش
۳۸) هاشمی رفسنجانی ،اکبر، « تفسیرراهنما»، ۲۰ ج، قم، دفتر تبلیغات اسلامی ، ۱۳۷۱ش
۳۹) یانگ ، مایکل ، «در پیدایش شایسته سالاری» بی جا ، بی نا، ۱۹۵۸ م

مقالات:

اسدسنگابی، کریم، « شایسته سالاری»، صف، ش۱۱۸، بی تا